

Hlavní změny

v

důchodovém pojištění

Poznámka úvodem

V roce 2023 proběhla v rámci „úsporného – konsolidačního balíčku“ změna řady předpisů upravujících zejména daně a sociální záležitosti včetně důchodů, kdy došlo k citelné restrikci dosavadních nároků pro všechny občany.

Legislativní činnost vlády probíhá i v roce 2024, zejména je v poslanecké sněmovně projednávána „důchodová reforma“, kde se navrhuje další restrikce dávek se zvyšováním důchodového věku.

Nutno však zdůraznit, že v žádném z přijatých nebo nyní projednávaných návrhů předmětem úpravy nebyly a ani nejsou „hornické důchody“, které zaručují horníkům po odpracování stanoveného počtu směn v zaměstnání v hlubinném hornictví nárok na snížený důchodový věk.

Pokud však budou tyto důchody přiznávány po účinnosti některé z níže uvedených změn, promítne se tato nová úprava i do „hornického důchodu“ v částech, kde se musí použít „obecné ustanovení“ zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, jak bude uvedeno dále.

Schválené v roce 2023

Zákon č. 71/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (účinnost dnem 20. 3. 2023)

Změna mimořádná valorizace důchodů v červnu 2023

Novela zákona stanoví, že při zvýšení důchodů v mimořádném termínu v červnu 2023 se procentní výměry vyplácených důchodů nezvýší standardním způsobem, tj. podle § 67 odst. 10 a 16 zákona o důchodovém pojištění.

Procentní výměry vyplácených důchodů **se zvýší:**

- o 2,3 % procentní výměry důchodu, která náleží ke dni, od něhož se procentní výměra zvyšuje, a
- o 400 Kč;

jsou-li splněny podmínky nároku na výplatu více důchodů, zvyšuje se o tuto částku ten důchod, který se vyplácí v plné výši.

Zákon č. 270/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (účinnost dnem 1. 10. 2023 s výjimkou opatření „2“, které nabývá účinnosti od 1. 10. 2024)

Předčasné důchody

Novela zákona přináší pro tzv. předčasné starobní důchodce 4 zásadní změny, a to:

1. maximální doba předčasnosti se zkracuje na 3 roky,
2. potřebná doba pojištění se prodlužuje z 35 roků na 40 roků s účinností od 1. října 2024,
3. krácení procentní výměry za předčasnost, a to o 1,5 % výpočtového základu za každých (i započatých) 90 kalendářních dnů z doby ode dne, od kterého se starobní důchod přiznává, do dosažení důchodového věku,
4. procentní výměra přiznaného důchodu se valorizuje až od ledna kalendářního roku následujícího po roce, v němž pojištěnec dosáhl důchodového věku.

Valorizace důchodů

Mechanismus valorizace důchodů se změnil s účinností od 1. října 2023.

Řádná valorizace

Výpočet růstu cen rozhodný pro valorizaci důchodů je nově odvozen pouze z indexu spotřebitelských cen za domácnosti důchodců – nebude se tedy provádět porovnání s růstem cen za domácnosti celkem. Při zvýšení se zohlední pouze jedna třetina růstu reálné mzdy (místo jedné poloviny).

Zjišťování změn inflace a reálné mzdy se vždy provádí od července do následujícího června - např. pro valorizaci v lednu 2025 se zjišťuje změna od července 2023 do června 2024.

Tento postup bude poprvé použit pro řádnou valorizaci v lednu 2025, protože platnost novely nastala od 1.října 2023, tedy až po zákonném určení valorizace pro leden 2024 (určení valorizace pro leden musí proběhnout vždy do konce září). (Pro reálné zvýšení nehraje použití nové nebo původní verze zákona podstatnou roli, protože reálné mzdy v roce 2023 klesaly, tedy nepoužije se ani 1/2 ani 1/3.)

Mimořádná valorizace

Institut valorizace v mimořádném termínu je nahrazen dočasným přídatkem.

Pokud dojde během roku k inflaci vyšší než 5 %, navyšují se důchody (průměrný důchod) o 60 % této inflace. Bere se v úvahu výhradně index cen (inflace) spotřebního koše důchodců. Zvýšení důchodu mimořádnou valorizací slouží pro rychlou kompenzaci inflace během roku. Při výpočtu následné řádné lednové valorizace se z lednové valorizace mimořádné navýšení odečte.

Navýšení je rozděleno na:

1. Navýšení procentní výměry důchodu
 - Procentní část se navyšuje tak, aby průměrný důchod stoupl o 30 % inflace. Jedná se o procento navýšení procentní části důchodu.
 - Procento, o které bylo mimořádně navýšeno, se při následující řádné lednové valorizaci od lednového navýšení procentní části odečítá (tedy nenavyšuje se za stejné období dvakrát) - viz příklad
 - Předčasné důchody se nenavyšují, dokud není dosažen důchodový věk (do 31 .12 předchozího roku)
 - Navyšují se řádné důchody přiznané v daném roce.

2. Dočasný přídatek k pevné výměře

- je v takové výši, aby průměrný důchod stoupl o 30 % inflace. Jedná se o shodnou částku pro všechny důchodce,
- je vyplácen pouze do řádné lednové valorizace,
- je vyplácen i k předčasným důchodům,
- je vyplácen i k nově přiznaným důchodům v daném roce.

Období mimořádné valorizace

Mimořádná valorizace se vyplácí

- od července, pokud došlo k inflaci alespoň 5 % do února - tedy např. pokud dojde k inflaci alespoň 5 % od července 2023 do února 2024, mimořádná valorizace se vyplácí od července 2024
- od 5. následujícího měsíce, pokud došlo k inflaci alespoň 5 % od března do června - tedy např. pokud dojde k inflaci alespoň 5 % v dubnu 2023, mimořádná valorizace se vyplácí od září 2023

Poznámka

Uvedené změny se plně projeví i u „hornických důchodů“. Svaz zejména důrazně upozorňoval na to, že prodloužení doby pojištění je vůči bývalým horníkům diskriminační, neboť je v podstatě vyloučené aby podmínku 40 roků pojištění splnili.

Nařízení vlády č. 286/2023 Sb., o výši všeobecného vyměřovacího základu za rok 2022, přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2022, redukčních hranic pro stanovení výpočtového základu pro rok 2024, základní výměry důchodu stanovené pro rok 2024 a částky zvýšení za vychované dítě pro rok 2024 a o zvýšení důchodů v roce 2024

(účinnost dnem 1. ledna 2024)

Tímto nařízením se stanoví:

⇒ Výše všeobecného vyměřovacího základu za rok 2022 a přepočítacího koeficientu pro úpravu tohoto všeobecného vyměřovacího základu

- výše všeobecného vyměřovacího základu za rok 2022 činí 40638 Kč,
- výše přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2022 činí 1,0819.

⇒ Výše redukčních hranic pro stanovení výpočtového základu

Pro rok 2024 výše

- první redukční hranice pro stanovení výpočtového základu činí 19346 Kč,
- druhé redukční hranice pro stanovení výpočtového základu činí 175868 Kč.

⇒ Výše základní výměry důchodu

Výše základní výměry starobního, invalidního, vdovského, vdoveckého a sirotčího důchodu pro rok 2024 činí 4400 Kč.

⇒ Výše částky zvýšení za vychované dítě

Výše částky zvýšení za 1 vychované dítě pro rok 2024 činí 500 Kč.

⇒ Zvýšení důchodů v roce 2024

Důchody starobní, invalidní, vdovské, vdovecké a sirotčí přiznané před 1. lednem 2024 se zvyšují od 1. ledna 2024 tak, že základní výměra důchodu se zvyšuje o 360 Kč měsíčně.

Zákon č. 321/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

(účinnost dnem 1. prosince 2023, 1. ledna 2024, 1. července 2025)

Jedná se o tzv. **technickou novelu důchodových předpisů**, kdy cílem je především náprava některých nevyhovujících nebo překonaných ustanovení. Jde o následující změny, které jsou **účinné od 1. 1. 2024**:

- výslovně se stanoví právo žadatele o dávku změnit datum jejího přiznání během probíhajícího správního řízení,
- dává se orgánům sociálního zabezpečení výslovně možnost upustit od vymáhání bagatelních nebo zjevně nedobytných přeplatků na dávkách,
- upravují se ustanovení stanovující pravidla pro vyplácení důchodů a výpočet doplatků důchodu tak, aby reagovala na nově zaváděnou změnu výplatního období z tzv. klouzavého měsíce na měsíc kalendářní, zejména na skutečnost, že datum splatnosti nově nevyjadřuje počátek výplatního období,
- výslovně se stanoví právo dědiců na vstup do řízení o dávku důchodového pojištění v případě, že o dávce nebylo pravomocně rozhodnuto před smrtí oprávněného,
- zavádí se možnost vypořádání přeplatku na dávkách důchodového pojištění v dědictví, zemře-li osoba, která je objektivně odpovědná za vrácení neprávem vyplacených dávek, před tím, než je vydáno rozhodnutí o její povinnosti uhradit tento přeplatek,
- zavádí se pravidlo o přerušení běhu prekluzivní lhůty pro vymáhání přeplatku na dávce důchodového pojištění v situacích, kdy se prokáže, že tento přeplatek nastal v příčinné souvislosti s trestným činem příjemce důchodu,
- výslovně se umožňuje orgánům sociálního zabezpečení, aby tomu, kdo odpovídá za přeplatek na dávce důchodového pojištění, povolily placení přeplatku ve splátkách,
- výslovně se stanoví, že důchod lze vyplácet na bankovní účet, **jen pokud podmínky pro vedení tohoto účtu jsou stanoveny tak, že z něj mohou být plátcí důchodu vráceny ty částky důchodu, na které oprávněnému z důvodu jeho úmrtí zanikl nárok**; pokud byl důchod poukázán na účet, který nesplňuje tyto podmínky, banka nesmí důchod připsat na účet příjemce důchodu a je povinna důchod neprodleně vrátit na účet, z něhož byla platba důchodu provedena,
- byly-li na bankovní účet poukázány splátky důchodu, na které z důvodu úmrtí oprávněného zanikl nárok, **je banka povinna tyto splátky důchodu vrátit plátcí důchodu na jeho výzvu a nově je nesmí použít k úhradě svých pohledávek vůči majiteli účtu**; pokud byly tyto splátky důchodu zcela nebo zčásti použity ve prospěch jiných osob, sdělí banka plátcí důchodu jí známé údaje směřující k identifikaci těchto třetích osob s uvedením dne platby.

S účinností od **1. prosince 2023** se zavádí **možnost podání žádosti o důchod on line** a s tím související úprava místní příslušnosti okresní správy sociálního zabezpečení.

V praxi se proces on line podání žádosti o důchod bude realizovat prostřednictvím nové speciální služby ePortálu ČSSZ, která bude interaktivní, intuitivní, proklientská, kooperující s databází ČSSZ, jako hlavním zdrojem informací zobrazovaných ztotožněným uživatelům ePortálu ČSSZ. Prostřednictvím nové služby bude umožněno podat tzv. I. část žádosti o důchod, včetně nezbytných příloh. Interaktivní nápovědy a kontroly obsažené v online žádosti v maximální možné míře zaručí, aby její podání bylo úplné, bez nutnosti jejího dalšího doplnění za osobní účasti žadatele na OSSZ.

Současně se ruší **závazná místní příslušnost OSSZ k sepsání žádosti o důchod** – občanu, který žádost o důchod podává online nebo i „klasicky“ (tj. za osobní účasti klienta) na OSSZ, se umožní vybrat si pro přijetí a vybavení žádosti v podstatě kteroukoliv OSSZ. Výběr lze omezit pouze ze závažných provozních důvodů.

S účinností od **1. července 2025** se zavádí **změna výplatního období důchodů z tzv. klouzavého měsíce na měsíc kalendářní**. Sjednocují se tak pravidla výplaty dávek důchodového pojištění pro všechny důchodce bez ohledu na to, který orgán sociálního zabezpečení dávku vyplácí. Důchody, které vyplácí ČSSZ, proto budou nově vypláceny nikoli dopředu v pravidelných měsíčních lhůtách, jako je tomu dosud (od splatnosti do splatnosti, tj. např. od 6. dne kalendářního měsíce do 5. dne bezprostředně následujícího kalendářního měsíce), ale na běžný kalendářní měsíc, tj. od 1. dne kalendářního měsíce do jeho posledního dne, jako se podle současné právní úpravy vyplácí důchody příslušníkům ozbrojených sil. V této souvislosti se zúží okruh výplatních termínů z 13 na 5 a budou pro všechny důchodce soustředěny do první poloviny kalendářního měsíce. Dále odpadne potřeba poskytování tzv. doplatků valorizace za období od 1. ledna do dne předcházejícího datu splatnosti lednové splátky.

Zákon č. 412/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů (**účinnost dnem 1. ledna 2024**)

Novela zákona mění dosavadní uspořádání z roku 1990, kdy existovala ČSSZ jako centrální orgán a na územní úrovni v každém okrese působila OSSZ (celkem 77 samostatných státních orgánů s vymezenou zákonnou působností).

Na územní úrovni se nově zřizuje (místo okresních správ) 5 územních správ sociálního zabezpečení (ÚSSZ) se sídlem v Praze, Plzni, Liberci, Brně a Ostravě.

Územní obvody jednotlivých územních správ sociálního zabezpečení zahrnují území několika krajů. V rámci územních správ sociálního zabezpečení působí kontaktní pracoviště, přičemž kontaktní pracoviště je (s několika výjimkami) v každém okrese. Každý pojištěnec má tedy možnost projednat svou záležitost, kdy je nutná jeho osobní přítomnost, na kontaktním pracovišti v tom okrese, v němž má bydliště.

Novelou zákona je současně zřízen i samostatný Institut posuzování zdravotního stavu se sídlem v Hradci Králové, který je samostatným orgánem podřízeným ČSSZ a nezávislým na ÚSSZ, kde se soustředí posuzování zdravotního stavu pro účely sociálního zabezpečení.

Zákon č. 462/2023 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s rozvojem finančního trhu a s podporou zajištění na stáří

Účinnost od 1. ledna 2024

U penzijního spoření

došlo ke zdvojnásobení maximální daňové úlevy z 24 000 Kč na 48 000 Kč ročně.

Daňová úleva se však vztahuje pouze na částky spořené nad 1 700 Kč měsíčně.

„Dlouhodobý investiční produkt“,

byl zaveden jako nový produkt spoření na stáří, který umožňuje odečíst si z daní jakoukoli částku do 48 000 Kč ročně bez určení frekvence spoření.

Účinné od 1. července 2024

Změna příspěvku k penzijnímu spoření

Od 1. července 2024 získá klient k penzijnímu spoření státní příspěvek až od měsíčního příspěvku 500 Kč (dosud 300 Kč). Nově bude činit státní příspěvek 20 % měsíčního vkladu klienta. Maximální státní příspěvek se zvýší na 340 Kč (dosud 230 Kč), a to při měsíčním spoření min. 1.700 Kč.

Od 1. července 2024 nebudou mít klienti pobírající starobní důchod nárok na státní příspěvky.

V legislativním procesu v roce 2024

Valorizace důchodů v roce 2025

Z tiskové konferenci po jednání vlády dne 18. září 2024.

Podle schváleného nařízení vlády

- **základní výměra** důchodů se v souladu s údaji Českého statistického úřadu, jak ukládá zákon, **zvýší od 1. ledna 2025 o 260 korun** a
- **procentní výměra o 0,6 procenta**.

Průměrný starobní důchod se tak zvýší o 358 Kč a dosáhne hodnoty 21 080 korun. O šest procent se navýší zvláštní příspěvek k důchodu pro účastníky národního boje za osvobození v letech 1939 až 1945, tedy na 2 985 korun měsíčně, jde-li o přímé účastníky národního boje za osvobození a některé soudně nebo mimosoudně rehabilitované osoby, a 1 493 korun měsíčně, jde-li o poživatele vdovského nebo vdoveckého důchodu po těchto osobách.

Vládě schválila upravený návrh ve znění:

„N á v r h
NAŘÍZENÍ VLÁDY
ze dne . září 2024

o výši všeobecného vyměřovacího základu za rok 2023, přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2023, redukčních hranic pro stanovení výpočtového základu pro rok 2025, základní výměry důchodu stanovené pro rok 2025 a částky zvýšení za vychované dítě pro rok 2025 a o zvýšení důchodů v roce 2025

Vláda stanoví podle § 107 odst. 1 písm. a) až e) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění zákona č. 212/2016 Sb., zákona č. 323/2021 Sb. a zákona č. 270/2023 Sb.:

§ 1

Výše všeobecného vyměřovacího základu za rok 2023 a přepočítacího koeficientu pro úpravu tohoto všeobecného vyměřovacího základu

- (1) Výše všeobecného vyměřovacího základu za rok 2023 činí 43 682 Kč.
- (2) Výše přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2023 činí 1,0658.

§ 2

Výše redukčních hranic pro stanovení výpočtového základu

Pro rok 2025 výše

- a) první redukční hranice pro stanovení výpočtového základu činí 20 486 Kč,
- b) druhé redukční hranice pro stanovení výpočtového základu činí 186 228 Kč.

§ 3

Výše základní výměry důchodu

Výše základní výměry starobního, invalidního, vdovského, vdoveckého a sirotčího důchodu pro rok 2025 činí **4 660 Kč**.

§ 4

Výše částky zvýšení za vychované dítě

Výše částky zvýšení za 1 vychované dítě pro rok 2025 činí 503 Kč.

§ 5

Zvýšení důchodů v roce 2025

(1) Důchody starobní, invalidní, vdovské, vdovecké a sirotčí přiznané před 1. lednem 2025 se zvyšují od 1. ledna 2025 tak, že

- a) základní výměra důchodu se zvyšuje o 260 Kč měsíčně,
- b) procentní výměra důchodu se zvyšuje o 0,6 % procentní výměry důchodu, která náleží ke dni, od něhož se procentní výměra zvyšuje.

(2) Je-li důchod upraven pro souběh s jiným důchodem nebo se vyplácí ve výši poloviny anebo se nevyplácí pro souběh s výdělečnou činností, upraví se při změně výše vypláceného důchodu, která souvisí s důvody úpravy důchodu, nebo při obnovení výplaty důchodu zvýšení procentní výměry důchodu podle odstavce 1 písm. b), a to podle té výše procentní výměry důchodu, která náleží ode dne této změny nebo obnovení výplaty důchodu. Procentní výměry vdovských, vdoveckých a sirotčích důchodů se zvyšují, jen jestliže nebyly vyměřeny z procentních výměr důchodů zvýšených podle odstavce 1. Procentní výměry starobních důchodů, na které vznikl nárok podle § 31 zákona o důchodovém pojištění po 30. září 2023, se podle odstavce 1 písm. b) nezvyšují, pokud poživatel tohoto důchodu nedosáhl důchodového věku v období před 1. lednem 2025¹⁾.

§ 6

Účinnost

Toto nařízení nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2025.“

¹⁾ § 67 odst. 12 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Čl. II bod 5 zákona č. 270/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Důchodová reforma

Poslanecká sněmovna

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (důchodová reforma) předložila vláda poslanecké sněmovně dne 7. května 2024 (tisk 696).

První čtení proběhlo ve dnech 28. a 29. května 2024, kde byl návrh zákona přikázán k projednání výborům pro sociální politiku a pro sociální politiku, které jeho projednání přerušily. Projednávání tisku je navrženo na pořad 112. schůze od 10. září 2024.

Zásadní navrhované změny:

Změna důchodového věku

Předpoklad od 2025

Důchodový věk by měl být postupně upraven tak, aby důchodce strávil v penzi průměrně 21,5 roku. Důchodový věk má být navázaný na naději dožití 50letých osob a každý se má dozvědět svůj důchodový věk v předstihu 15 let. Mezi jednotlivými ročníky by však neměl nastat rozdíl ve věku odchodu do důchodu větší než 2 měsíce.

Vláda přistoupila na návrh České demografické společnosti, podle nějž by se důchodový věk zvyšoval pravidelně maximálně o měsíc. Společnost to odůvodňovala tím, že by jinak hrozily „bezduvodné rozdíly“ v době pobírání důchodu.

Nově by tak měl jít ročník 1966 do penze v 65 letech a jednom měsíci a například ročník 1978 pak v 66 letech a jednom měsíci. Lidé narození v roce 2001 pak až v 68 letech (podle původní varianty to ale mohlo být až v 70

letech a 5 měsících) s tím, že by se revize „dožití“ provedla vždy po pěti letech.

Ve **středu 4. září 2024** jednal poslanecký sociální výbor a schválil návrh vládní důchodové reformy, která tak do druhého čtení. Současně byl schválen také **pozměňovací návrh, který se týká dalšího zvyšování důchodového věku**

Koalice vyslyšela námitky odborníků z České demografické společnosti, kteří upozorňovali, že původní mechanismus zvyšování důchodového věku je málo předvídatelný a v některých ohledech nespravedlivý.

Podstatnou změnou pozměňovacího návrhu oproti vládnímu návrhu, je opuštění vazby zvyšování důchodového věku na „době dožití“ a zejména že zvyšování důchodového věku není žádným způsobem omezeno!

Konkrétně se navrhuje následující:

- Důchodový věk nad hranici 65 let se poprvé zvýší pro lidi narozené v roce 1966. Konkrétně půjde o muže a ženy, které neměly děti, nebo jich měly méně než 3.
- Každý rok se bude důchodový věk zvyšovat o 1 měsíc. Toto lineární zvyšování bude stanovovat zákon a vývoj bude známý dopředu. (Původně se plánovalo, že vláda každý rok pomocí nařízení stanoví důchodový věk pro lidi, kteří právě dosáhli 50 let.)
- Důchodový věk pro ženy narozené před rokem 1972, které měly děti, zůstává zachován. Zachováno zůstává i tempo postupného sjednocování důchodového věku pro muže a ženy.

Účinnost zákona má začít už v roce 2025, ale situace se v podstatě nijak nezmění až do konce roku 2030.

Pro ročníky 1965 a starší zůstane důchodový věk stejný jako doposud.

Pokud bude návrh v této podobě schválen, mírně se prodlouží přechodná doba, než bude důchodový věk sjednocen pro všechny muže a ženy. Doposud měl být důchodový věk poprvé stejný pro lidi narozené v roce 1971, ale podle nových pravidel by to bylo až u ročníku 1973, který by podle návrhu do důchodu odcházel ve věku 65 let a 8 měsíců. Jak ukazuje tabulka, tempo sjednocování a zvyšování věku pro ženy se 2 a více dětmi má být i nadále o 6 měsíců za rok.

Navržené zvyšování důchodového věku počínaje ročníkem 1966:

Důchodový věk pojištěnců narozených v období let 1966 až 1973

Rok narození	Důchodový věk činí u					
	mužů	žen s počtem vychovaných dětí				
		0	1	2	3 a 4	5 a více
1965	65r	65r	65r	64r+8m	63r+2m	61r+8m
z	v	ý	š	e	n	ý
1966	65r+1m	65r+1m	65r+1m	65r+1m	63r+8m	62r+2m
1967	65r+2m	65r+2m	65r+2m	65r+2m	64r+2m	62r+8m
1968	65r+3m	65r+3m	65r+3m	65r+3m	64r+8m	63r+2m
1969	65r+4m	65r+4m	65r+4m	65r+4m	65r+2m	63r+8m
1970	65r+5m	65r+5m	65r+5m	65r+5m	65r+5m	64r+2m
1971	65r+6m	65r+6m	65r+6m	65r+6m	65r+6m	64r+8m
1972	65r+7m	65r+7m	65r+7m	65r+7m	65r+7m	65r+2m
1973	65r+8m	65r+8m	65r+8m	65r+8m	65r+8m	65r+8m

a počínaje ročníkem narození 1974 se bude všem pojištěncům bez rozdílu zvyšovat důchodový věk o 1 další měsíc (1974 – 65r + 9m, 1975 – 65r + 10m, 1976 – 65r + 11m, 1977 – 65r + 12 m, 1978 – 66r + 1m, 1979 – 66r + 2m, 1980 – 66r + 3m, 1981 – 66r + 4m.....) bez omezení.

Poznámka - hornické důchody

Zvyšování důchodového věku působí vůči všem pojištěncům shodně podle ročníku narození a dosažení příslušného věku.

Projeví se tak i vůči budoucím poživatelům „hornických důchodů“. Jejich osobní důchodový věk bude stále o sedm roků nižší, než bude zvýšený obecný důchodový věk. Zvýšen bude o tolik měsíců, o kolik se zvýší obecný důchodový věk.

Dřívější důchod pro náročné profese

Předpoklad od 2025

Podle návrhu se má jednat o změnu - rozšíření - ustanovení § 37d, které ve stávajícím znění upravuje podmínky nároku na snížený důchodový věk pouze pro zaměstnání zdravotnického záchranáře nebo člena jednotky hasičského záchranného sboru podniku.

Navrhované nové znění odstavce 1 rozšiřuje okruh dotčených profesí vedle stávajících „zdravotnických záchranářů nebo členů jednotky hasičského záchranného sboru podniku“ na pojištěnce pracující „v rizikovém zaměstnání“.

Nový odstavec 2 stanoví definici „rizikového zaměstnání“, jako „zaměstnání, v němž jsou po 31. prosinci 2014 vykonávány rizikové práce“.

Rizikovou prací se rozumí práce, která je podle právních předpisů upravujících ochranu veřejného zdraví

- zařazena do čtvrté kategorie a
- práce zařazená do třetí kategorie pro faktory pracovních podmínek vibrace, zátěž chladem, zátěž teplem nebo celková fyzická zátěž, jde-li o zátěž při dynamické fyzické práci vykonávané velkými svalovými skupinami.

Zároveň se počet odpracovaných směn potřebných pro vznik nároku snižuje ze stávajících 4 400 na 2 200 (...“odpracovali aspoň 2 200 směn“).

Dále je zde zmocnění k vydání prováděcího předpisu, který „stanoví další faktory pracovních podmínek, pro které se práce zařazená do třetí kategorie považuje za rizikovou práci podle věty druhé, pokud ze zjištění Ministerstva zdravotnictví podle odborné analýzy vyplyne, že tyto faktory pracovních podmínek mají srovnatelný nepříznivý vliv na zdraví pojištěnců jako faktory pracovních podmínek uvedené ve větě druhé; pro tyto další faktory pracovních podmínek se práce považuje za rizikovou práci i za období 10 let přede dnem stanovení těchto dalších faktorů pracovních podmínek podle části věty před středníkem“.

Nové znění § 37d stanoví důchodový věk při splnění daných podmínek tak, že se od obecného důchodového věku (§ 32) odečte

- 15 kalendářních měsíců, odpracoval-li pojištěnec v zaměstnáních uvedených v § 37d odst. 1 počet směn v rozsahu 2 200 až 4 399 směn, nebo
- 30 kalendářních měsíců, odpracoval-li pojištěnec v zaměstnáních uvedených v § 37d odst. 1 alespoň 4 400 směn, s tím, že
- odpracoval-li pojištěnec v těchto zaměstnáních více než 4 400 směn, přičte se k tomuto počtu kalendářních měsíců za každých dalších 74 směn odpracovaných v těchto zaměstnáních další 1 kalendářní měsíc.

Poznámka

Swaz uplatňoval v připomínkovém řízení opakovaně k problematice rizikových profesí:

1) *Požadavek na „prosazování dřívějšího odchodu do důchodu pro zaměstnance, kteří jsou zaměstnaní ve směnném režimu, který má ve svém cyklu noční směny“*

Příslušná odborná stanoviska o vlivu práce s nočními směny na lidské zdraví z více odborných studií, jsme předložili v písemném podnětu dne 16. listopadu 2023.

2) *Požadavek na zařazení „Pracovní pozice zařazené do 3. skupiny rizik:*

- *HBZS – báňský záchranář,*
- *vrtný dozor, vrtač ropných a plynových vrtů, pomocný dělník těžby ropy a plynu, důlní technik- mechanik, řidič vysokozdvížného vozíku, kompresorista, údržbář.*
- *horník povrchové těžby nerostných surovin (obsluha a údržba dobývacích razících a hloubících strojů, provádění hornické činnosti při povrchové těžbě).“*

Požadavky v návrhu nebyly zohledněny.

Výpočet starobních důchodů

Předpoklad od 2026

Návrh důchodové reformy počítá s tím, že výpočet starobních důchodů od roku 2026 bude méně zohledňovat výdělků i doby důchodového pojištění. Má jít o postupnou redukci v průběhu 10 let, která sníží hodnotu důchodů o 8 procent, což odpovídá snížení náhradového poměru asi o 3 % u průměrné mzdy.

Konkrétně má jít o tyto redukce:

Započítávání výdělků do první redukční hranice se sníží z dosavadních 100 % na 90 %. První snížení bude v roce 2026 na úroveň 99 % a následovat bude tempo o 1 % každý další rok.

Snížení váhy dob pojištění při počítání důchodu, konkrétně se zápočet výpočtového základu (výdělků) sníží z dosavadních 1,5 % na 1,45 %. První snížení bude v roce 2026 na úroveň 1,495 % a následovat bude tempo o 0,005 % každý další rok.

Práce při pobírání plného důchodu

Předpoklad od 2025

Aktuálně platí, že pracující poživatel starobního důchodu si zvyšuje výměru starobního důchodu (za každých 360 kalendářních dnů této výdělečné činnosti o 0,4 % výpočtového základu). Nově se pracujícím a podnikajícím poživatelům důchodu už nebude za výdělečnou činnost zvyšovat důchod, ale získají místo toho slevu na sociálním pojištění.

U pracujících důchodců se sníží sazba pojistného o 6,5 procenta, což odpovídá výši pojistného placené zaměstnancem. Zaměstnaní poživatelé důchodu získají 100 % slevu na pojistném na sociálním zabezpečení a podnikajícím důchodcům se sazba na pojistné sníží z 29,2 % na 22,7 %.

Změna ve vdovských / vdoveckých důchodech

Předpoklad od 2025

U vdovských a vdoveckých důchodů se navrhuje prodloužení ochranné doby pro obnovení výplaty z 2 let na 5 let.

Změny výchovného – fiktivní výdělek

Předpoklad od 2026

Stávající výchovné 500 Kč za každé vychované dítě, které již bylo přiznáno nebo bude přiznáno do konce roku 2026, se nemá měnit a zůstane zachováno. U nově přiznaných důchodů má ale dojít ke změně.

Od roku 2027 se výchovné za první dvě děti sníží na 300 Kč, v roce 2028 na 200 Kč a v roce 2029 na 100 Kč.

Od roku 2030 již výchovné na první dvě děti nebude a bude nahrazeno fiktivním vyměřovacím základem, kdy z pohledu výpočtu důchodu bude mít osoba po dobu péče o první dvě děti fiktivní výdělek ve výši celorepublikové průměrné mzdy.

Výchovné ve výši 500 Kč se bude vyplácet pouze za třetí a další děti.

Od roku 2026 se má také výchovné přestat pravidelně valorizovat. To se nejspíš bude týkat i těch, kdo ho již pobírají. Nyní je přiznané výchovné součástí procentní části důchodu, která se obvykle valorizuje. Nově se má výchovné "zmrazit" a případná valorizace se ho týkat nemá.

Zvýšení minimálního důchodu

Předpoklad od 2026

Každý, kdo získá stanovenou dobu pojištění 35 let a dosáhne důchodového věku, má nárok na minimální výši důchodu.

Nyní je minimální důchod složen

- ze základní výměry (10 % průměrné mzdy, tj. 4.040 Kč pro rok 2024) a
- minimální procentní výměry stanovené ze zákona na 770 Kč.

Minimální důchod v roce 2024 tak činí částku 4.810 Kč.

Podle nové úpravy by minimální důchod tvořila

- základní výměra ve výši 10 % průměrné mzdy a
- procentní výměra rovněž ve výši 10 % průměrné mzdy.

Podle aktuální průměrné mzdy by tak nově vypočítaný minimální důchod činil částku 8.080 Kč.

Zvýšení minimálního důchodu na 20 % průměrné mzdy se má týkat i invalidních důchodů pro invaliditu třetího stupně.

Odložený důchod dříve

Předpoklad od 2025

Pro získání nároku na starobní důchod je potřeba dosáhnout důchodového věku a získat minimální dobu důchodového pojištění, která je stanovena na 35 let (případně 30 let bez započítání náhradních dob). Ti, kteří dosáhli důchodového věku, ale nesplnili stanovenou dobu pojištění, nárok na starobní důchod nemají.

Podle stávajícího zákona je ale možné získat tzv. odložený starobní důchod při době pojištění 20 let (případně 15 let bez náhradních dob), jestliže žadatel dosáhl věku o 5 let vyššího, než je důchodový věk muže stejného data narození.

Nově má nárok na odložený starobní důchod vzniknout již po dosažení věku o 2 roky vyššího, než je důchodový věk muže stejného data narození.

Společný vyměřovací základ - dobrovolný

Předpoklad od 2027

Manželé nebo registrovaní partneři budou moci pro výpočet důchodu zvolit možnost společného vyměřovacího základu. Jedná se o dobrovolné rozhodnutí a žádost manželů (partnerů), aby se jejich vyměřovací základy zprůměrovaly a jejich důchody by tedy byly v podobné výši. To by mělo srovnat důchody primárně u manželů (partnerů) s rozdílnými příjmy.

Výhodnější předčasný důchod při 45 letech pojištění

Předpoklad od 2026

Pojištěnci, kteří získali 45 let pojištění, budou mít nově mírnější penalizaci předčasných důchodů, a to 0,75 % výpočtového základu za každých i započatých 90 dnů předčasnosti (místo 1,5 %).

Návrh ale počítá s tím, že se do požadované doby pojištění budou zohledňovat pouze doby, kdy je odváděno sociální pojištění a fyzicky aktivní náhradní doby, jako je péče o děti, vojenská služba nebo péče o závislou osobu. Do celkové doby pojištění se tedy nemá počítat např. období v evidenci uchazečů o zaměstnání, pobírání dávek nemocenského pojištění po skončení

zaměstnání, ani doba studia na střední škole po dosažení věku 18 let a studium na vysoké škole.

Rozšíření okruhu pojištěných osob

Předpoklad od 2026

Počítá se s rozšířením účastníků pojištění o osoby studující po roce 2009 prvně v doktorském studijním programu uskutečňovaném vysokou školou v České republice ve standardní době v prezenční formě studia, pokud toto studium bylo úspěšně ukončeno. Toto studium zakládá účast na pojištění v rozsahu nejvýše 4 let, s tím, že tato doba se zjišťuje od zahájení tohoto studia. Za tuto dobu studia se považuje také studium v doktorském studijním programu uskutečňované v cizině, pokud je podle rozhodnutí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy postaveno na roveň tomuto studiu na vysoké škole v České republice.

V Praze dne 19. září 2024

JUDr. Antonín Těšík,
právník svazu